

ΓΙΑΝΝΗ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Νεοελληνική πολιτιστική μαρτυρία

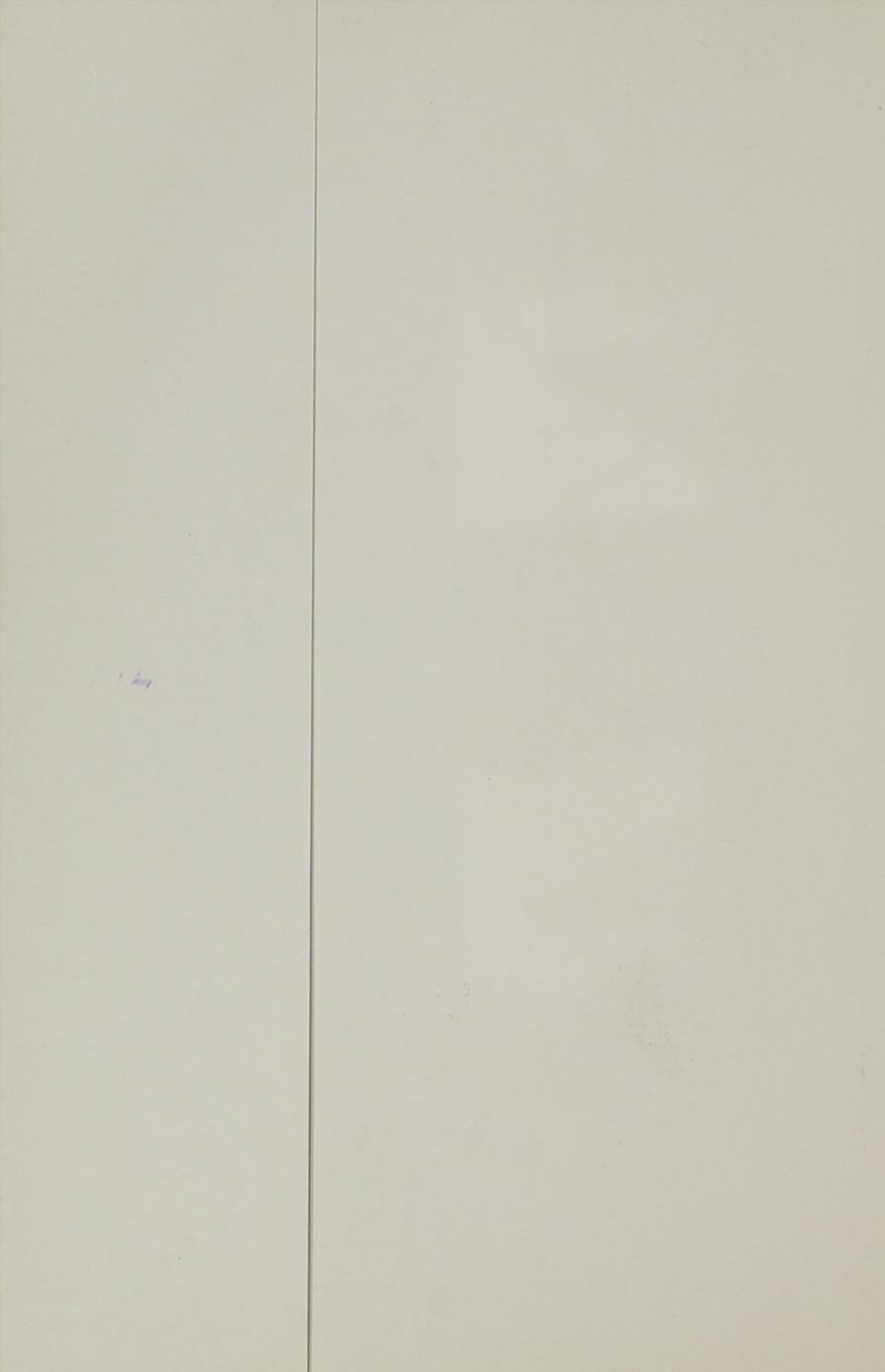
Ι V

Ἐναζητώντας τὶς καταβολές

(Χρονικό)

ΑΘΗΝΑ, 1975

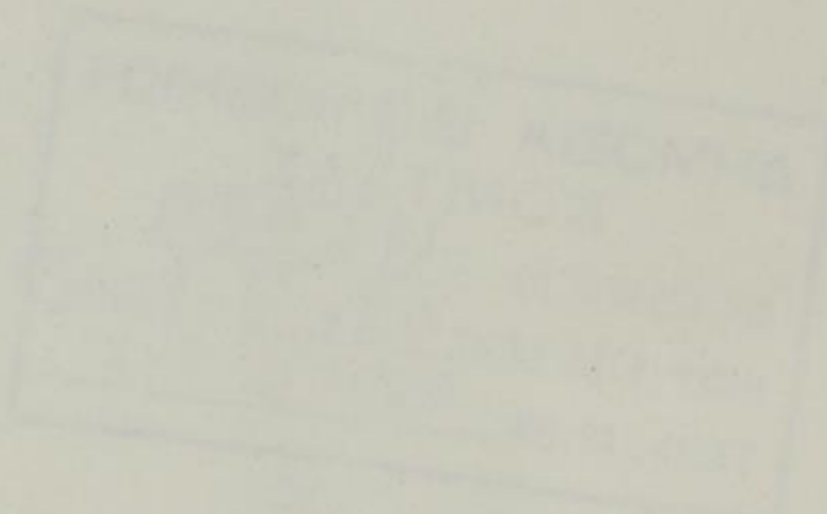
ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 46289
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 24/7/2000
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.

Ἀναζητώντας τις καταβολές

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	
ΚΟΝΙΤΣΑΣ	
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	46289
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	28-7-2007
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.	889.3 ΝΥΜ

κωδ. εγ: 6714

Υπεύθυνος Έκδοτης
ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σκουφᾶ 38 - Ἀθήνα - Τηλ. 613.661

ΓΙΑΝΝΗ ΛΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Νεοελληνική πολιτιστική μαρτυρία

IV

Ἄναζητώντας τὶς καταβολές
(Χρονικὸ)

ΑΘΗΝΑ, 1975

Ἡ ἀκραία θέση τῆς Κόνιτσας, ἀντίκρυ στὸν πυκνό, βαρὺ κι' ἄπλαστο ὄγκο τῶν σκληροτράχηλων Ἀρβανιτῶν, τὸ δίχως ἄλλο, ἀποτέλεσε δυναστική ἐξάρτηση τῆς ζωῆς, τοῦ χαρακτήρα καὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῆς ἀνθρώπινης κοινω-
νίας της.

Φυσικὸς ὁ νόμος τῆς διήθησης.

«Ἡ ἔγκεν διαφορᾶς πιέσεως κίνησις τῶν ὑγρῶν διὰ τῶν πόρων ὀργανικοῦ τινος διαφράγματος»...

Ὅταν εἶσαι οἰκισμὸς ποὺ βρίσκεται στὰ σημεῖα τριβῆς δύο λαῶν, φυλετικὰ διαφορετικῶν, μὲ ἀνομοιογενῆ πολιτισμὸ καὶ ἱστορικὴ πυκνότητα, μορφώνεις, ἀπὸ ἀδήριτη ὑπαρξιακὴ ἀναγκαιότητα, ἓνα σύστοιχο τρόπο ζωῆς πρὸς τὸ ἐξωγενὲς στοιχεῖο, προσαρμοσμένο στὶς μοιραῖες ἀπ' τὴν ἐπαφή του διηθήσεις.

Ἀπ' τὰ πανάρχαια χρόνια, ὁ χῶρος τοῦτος, ἀνήκει σὲ μιὰ γεωγραφικὴ ζώνη, ποὺ θεωρεῖται τὰ «πέρατα» ἑνὸς κλειστοῦ φυλετικοῦ κύκλου.

«Ἐκ θολαὶ Ἀώου πέρατα Ἑλλάδος»...

Κύκλος, ποὺ τὸν προσδιόρισε ἡ κοινότητα τῆς καταγωγῆς, τῆς γλώσσας, τῶν παραδόσεων, τῶν μυθικῶν ἡρώων.

Ἐξω ἀπὸ τὸν κύκλο, οἱ Ἰλλυριοί... Συγγενικὸς, ἀλλὰ «ἄλλος» λαὸς... Ἀγνωστο κι' ἀπροσδιόριστο διαχρονικὰ τὸ πλάτος τῆς ζώνης. Ἀγνωστη ἀκόμα καὶ ἡ εἰδικὴ φυλετικὴ σύστασή της. Ὡστόσο ἦταν μιὰ πραγματικότητα, ποὺ ἀνεξάρτητα ἀπ' τὶς πολυχρόνιες δημογραφικὲς της περιπέτειες, ἦ-

ταν καὶ παράμεινε ἓνα ὄριο. Θὰ μπορούσε νάχει μετατοπισθῆ καὶ πρὸς τὰ πάνω καὶ πρὸς τὰ κάτω. Πιθανότητα ἱστορική, πὺ δὲν ἔγινε πραγματικότητα.

«Ἐνας ἐδραῖος γεωργικὸς λαὸς κάτω ἀπὸ συνθηθισμένες συνθηκὲς δὲν ἐξαλείφεται»...

Φαίνεται ὅμως, πὺς «δὲν ἐξαλείφεται» ὁ λαὸς αὐτὸς οὔτε καὶ κάτω «ἀπὸ κατακλυσμικὲς συνθηκὲς». Προσαρμόζεται. Ἴσως καμμιά φορὰ ν' ἀλλάζει γλῶσσα. Στὴ βάση του ὅμως μένει ὁ ἴδιος, ἀναλλοίωτος.

Στὰ χρόνια τῆς «μεγάλης ἀκμῆς» τοῦ ἄλλου ἑλλαδικοῦ χώρου, τὰ μέρη τοῦτα ζοῦσαν τὸ γεωργοποιημένο τους βίον. Κοινοτικὸς ὁ τρόπος ζωῆς ἀνάμεσα στὶς πατριές. Τοὺς Τυμφαίους. Τοὺς Παραναίους. Τοὺς Παρωραίους... πὺ, μιὰ καὶ «κουρᾶ καὶ διαλέκτω καὶ χλαμύδι καὶ ἄλλοις τοιοῦτοις χρῶνται παραπλησίως» μὲ τοὺς Μακεδόνες, θεωροῦνταν Μακεδόνες, πρὶν τὸν Πύρρο, πὺ πρῶτος τοὺς προσκόλλησε στὴν Ἠπειρο.

Ὁ Πύρρος «ἤτησε μισθὸν τῆς συμμαχίας τῆν τε Στυμφαίαν καὶ τῆν Παραναίαν τῆς Μακεδονίας» ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον, τὸ γιὸ τοῦ Κασσάνδρου, ὅταν ὁ ἀδελφὸς ἐτούτου «τῆν τε μητέρα Θεσσαλονίκην ἀνεῖλεν καὶ τὸν ἀδελφὸν του Ἀλέξανδρον ἤλαυνεν»...

Εἶχαν ἓνα γεναρχικὸ βασιλιά, πὺ δὲν ξεχώριζε ἀπ' τοὺς κοινούς θνητοὺς.

Στὴν εἰδυλλιακὴ τούτη ἐποχῇ, δούλευε κι' αὐτὸς στὰ χωράφια, σὰν τοὺς ἄλλους, βόσκαγε κι' αὐτὸς τὰ κοπάδια τῶν βοδιῶν καὶ τῶν προβάτων στὶς πλαγιές τῶν βουνῶ, σὰν τοὺς ἄλλους.

Οἱ ἄνθρωποι ζοῦσαν σέ μικροὺς συνοικισμοὺς - μαχαλάδες, μὲ κάποια φρουριακὰ ὄχυρὰ (ἀκροπόλεις), σημάδι καὶ τοῦτο, πὺς οἱ λαοὶ αὐτοὶ ἀνήκαν στὸν ἑλλαδικὸ κορμό..

Ἐνάμεσα Μπουραζάνι καὶ Κόνιτσα, κοντὰ στὸ ποτάμι, καὶ μ' ἀκρόπολη πάνω στὴ σημερινὴ Παλιογορίτσα, (μὲ φωναχτὰ ἀκόμα ἀπομεινάρια, τοὺς δυὸ λαξεμένους στὸ βράχο τάφους της), πρέπει νᾶταν τὰ Μέγαρα, «Μακεδονικὸ χωριό», σὲ μιᾶς ἡμέρας ἀπόσταση ἀπὸ τὴν Πασσαρώνα, πρωτεύουσα τῶν Μολοσσῶν. Στὸ χωριὸ αὐτὸ ἔφτασαν, σὰν βράδυασε, κυνηγημένοι ἀπ' τὸν Νεοπτόλεμο, οἱ ἀνατραπέντες φίλοι τοῦ Αἰακίδη, μεταφέροντας βρέφος τὸν Πύρρο, «πρὸς Γλαυκίαν τὸν Βασιλέα» τῆς Ἰλλυρίας.

«Ἦδη δὲ τοῦ ἡλίου καταδεδυκότος ἐγγὺς γενόμενοι τῆς ἐλπίδος ἐξαίφνης ἀπεκόπησαν, εὐτυχόντες τῷ παρὰ τὴν πόλιν παραρρέοντι ποταμῷ χαλεπῷ μὲν ὀφθῆναι καὶ ἀγρίῳ, πειρωμένοις δὲ διαβαίνειν παντάπασιν ἀπορωτάτῳ»...

Πιο κάτω ἀπ' τὰ Μέγαρα, πρὸς τὰ Μεσογέφυρα, θᾶπρεπε νᾶναι ἡ «χώρα Τριφυλλία», ὅπου καὶ τὸ «Στρατόπεδο τοῦ Πύρρου». Ἐδῶ ἔφτασε λίγο ἀργότερα, τὴν πρώτη μέρα ὁ Ρωμαῖος Ὑπατος, παίρνοντας ἀπὸ πίσω, πέρ' ἀπ' τὰ στενὰ τῆς Πρεμετῆς, τὸν Φίλιππο βασιλιὰ τῆς Μακεδονίας.

Ὅχι μακρὰ ἀπ' ἐδῶ, θᾶταν κι' ἡ Ἐρίβοια, πόλη γνωστὴ τῶν Παραναίων...

Ὡστόσο τοῦτα τὰ φύλα, ἦταν ὅπωςδήποτε ξεκομμένα ἀπ' τὸν ἄλλο ἐλλαδικὸ κορμό. Κι' εἶναι φανερό, πὼς ὁ κοινωνικὸς πολιτειακὸς καὶ πολιτιστικὸς τους σχηματισμὸς, καθυστεροῦσε. Ἡ δημοκρατία τοῦ δουλοκτητικοῦ τύπου, ποὺ ἄκμαζε νοτιώτερα, ἦταν ἄγνωστη ἐδῶ, ἂν καὶ τοῦτοι καὶ κεῖνοι ἀνῆκαν στὴν ἴδια φυλετικὴ παράδοση, στὴν ἴδια γλῶσσα κι' εἶχαν τοὺς ἴδιους Θεοὺς, καὶ τὸ δίχως ἄλλο ἢ ἐξέλιξη τοῦ ἐνὸς ἐπιρρέαζε τὸν ἄλλο...

Τὸ βέβαιο εἶναι, πὼς τοῦτοι οἱ λαοὶ βρίσκονταν σὲ «θέση» διαφορετικὴ ἀπ' τοὺς γειτονικοὺς Ἰλλυριοὺς, ποὺ ἀνῆκαν σ' ἄλλο κορμό, ξαπλωμένο πρὸς τὰ βόρεια. Μιλοῦσαν ἄλλη γλῶσσα κι' εἶχαν ἄλλες παραδόσεις, ἔστω κι' ἂν οἱ Ἰλλυριοί, περνώντας κείνη τὴν ἐποχὴ τὴν «πρωτόγονη φάση

τῆς κοινωνικῆς τους συγκρότησης», ζοῦσαν κι' αὐτοὶ κατὰ πατριᾶς (φάρες) σὲ μικροὺς συνοικισμοὺς (μαχαλάδες), βόσκοντας πρόβατα κι' ἄλογα.

Ἄλήθεια, πῶς μπορεῖ νὰ βρῆ κανένας, τίνος κατάλοιπο εἶναι ὁ «ἔδραϊος γεωργικὸς λαὸς», τοῦτοι οἱ αὐτόχθονες «βραχυκέφαλοι» μὲ τὸ πλατὺ πρόσωπο, τὰ καστανόξανθα μαλλιά, καὶ τὴν ἔντονη πλατυϊνία, ὁ «Δυναρικὸς» ὅπως λένε, ἀνθρωπολογικὸς τύπος, ποὺ βαστάει αἰῶνες ἀναλλοίωτος τὰ βασικά του χαρακτηριστικά, ὅταν διαρκῶς σχηματίζεται μέσα σ' ἓνα «δ η μ ο γ ρ α φ ι κ ὸ, ἄ σ τ α μ ἄ τ η τ ο γ ί γ ν ε σ θ α ι» τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας τούτων τῶν χώρων, ποὺ ἀπ' τὰ προϊστορικά του χρόνια μέχρι σήμερα, περνάει τὴν ἐποχὴ τῶν μεταναστεύσεων;...

Πόσες περιπέτειες δὲ γνώρισε τοῦτος ὁ τόπος; Πόσα περάσματα λαῶν;

Ἴσως οἱ πρῶτοι κάτοικοί του, νᾶταν οἱ παλαιολιθικοὶ «Πετραλώνιοι». Φυλὴ κλασσικὴ τῶν «Παλαιανθρώπων τῆς Εὐρώπης», ποῦχαν κρανίο ὅμοιο μ' αὐτὸ ποὺ βρέθηκε ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια στὰ Πετράλωνα τῆς Χαλκιδικῆς. Ζεστός βλέπεις ἀπὸ τ' ἀνθρώπινο χνῶτο, τοῦτος ὁ τόπος ἀπὸ αἰῶνες αἰώνων. Κι' ὅπως εἶπαν:

Ἴσως...ὑστερα ἀπ' τὸ «Ἑλληνικὸ θαῦμα» καὶ τὸ «θαῦμα τῆς Κρήτης» νὰ ὑπάρχει κι' ἄλλο θαῦμα γι' αὐτὸ τὸν τόπο, τὸ θαῦμα «τῆς παλαιολιθικῆς ἐποχῆς»...

«Πρὶν ἀπὸ μᾶς στὴν παμπάλαια ἐποχὴ τῶν προϊστορικῶν χρόνων ὑπῆρξε στὸν πλανήτη μας ἓνας ἄλλος κόσμος ποὺ ἀκολούθησε τὸν ἴδιο ἀκριβῶς δρόμο ποὺ σήμερα πατοῦν τὰ πόδια μας. Μὰ τὸ παρελθὸν αὐτὸ εἶναι ἀσφαλῶς τόσο παλιό, ποὺ τὰ σύγχρονα του ἄτομα βρῆκαν στὸ ἀναμεταξὺ τὸ χρόνο γ' ἀποσυντεθοῦν τελείως».

Ἵστερα ἦρθαν οἱ κυνηγοὶ μὲ τὰ πέτρινα ὅπλα, ἀπ' τὸ Βορρᾶ, τὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη, στὰ χρόνια τῶν Πάγων. Ἄλ-

λοι ἀκολουθώντας τὸ δρόμο τῆς ξηρᾶς. Κι' ἄλλοι τὸ δρόμο τῆς θάλασσας. Τὴν Ἀδριατική.

Στὰ πρωτοελλαδικὰ χρόνια, ἔφτασαν ἐδῶ καὶ ποιμένες ἀπ' τὴν Πελοπόννησο.. Ἀργότερα, στὰ μεσοελλαδικὰ χρόνια, πέρασαν τὰ βουνὰ τῆς Πίνδου νομάδες ἀπ' τὴν Μακεδονία. Οἱ πρῶτοι, πὺ μιλοῦσαν Ἑλληνικά... Πολὺ ἀργότερα, πάλι ἀπ' τὴ Μακεδονία, ἦρθαν σὰ ποιμένες καὶ κατάκλυσαν τὸν τόπο, οἱ Δωριεῖς. Ρωμαλέοι καὶ πολεμόχαροι, μὲ χάλκινα ὅπλα. Ἐπιρρασμένοι ἀπ' τὸν Μυκηναϊκὸ κόσμο.

Ἀπὸ τοῦτα τὰ φύλα, πατριᾶς μ' ἐπικεφαλῆς τοὺς Ἡρακλεΐδες, ὅπως αὔξαναν κι' ἦταν δύσκολο νὰ τοὺς κρατήσῃ ἡ ἄγονη γῆ τῶν ἠπειρώτικων ὄροπεδίων, πῆραν τὸ δρόμο πρὸς τὸ Νοτιᾶ καὶ «κατάχτησαν» τὴ Θεσσαλία, τὴ Στερεά, τὴν Πελοπόννησο.. Στὸ χῶρο τῆς Βοιωτίας ἐγκαταστάθηκαν ὅσοι εἶχαν ξεκινήσει ἀπ' τὸ Γράμμο (τὸ Βόϊον ὄρος). Στὴν Ἡλεία, στὴν περιοχή τῆς Τριφυλλίας, ἐγκαταστάθηκαν, ὅσοι εἶχαν ξεκινήσει ἀπ' τὰ Μεσογέφυρα, τὴ «χώρα Τριφυλλία τῶν Μολοσσῶν». Γέμισε ἡ Ἑλλάδα μὲ συνοικισμοὺς ποῦ φερναν τὸ ὄνομα Μέγαρα... στὴ Θεσσαλία, στὴν Ἀττική...

Ἡ ἀξιομνημόνευτη τούτη νομαδικὴ μετακίνηση πρὸς τὸ Νότο, πὺ ἔφερε τὴν ἔσχατη ὥρα στὸ Μυκηναϊκὸ πολιτισμό, συντάρραξε τὸν τόπο, ἀλλὰ ἔδεσε γιὰ αἰῶνες στὰ νήματα τῶν ἀλληλεπιδράσεων τὴν ἄλλη Ἑλλάδα μὲ τὴν Ἡπειρο. Ἐφυγαν οἱ Δωρικὲς πατριᾶς, πρὸς τὸ Νότο, ἀλλ' ἄφισαν πίσω τους τὴ Δωδώνη, τὸ — πανάρχαιο ἱερὸ τῶν Κοινῶν Θεῶν, στὸ ὁποῖο ὀρκίζονταν κι' ὁ Ἀχιλλέας, τὸ Νεκρομαντεῖο, τὸν Ἀχέροντα, τὸν Κωκυτό, τὴν Ἀχερουσία Λίμνη...

Κύλησαν αἰῶνες ἀπὸ τότε, σκοτεινοί.

Ἀδιόρατες ἐπιδράσεις, ἐπεξεργασίες, μιμήσεις, στὰ πλαίσια τῶν ἐνδοφυλετικῶν ἐπαφῶν καὶ σχέσεων, φέρνουν στὴν περίοδο τῆς Μακεδονικῆς ἀκμῆς, ἀλλαγὴ τῆς κοινο-

νικοπολιτιστικῆς δομῆς τῶν ἀκραίων ἐτούτων οἰκισμῶν τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου.

Οἱ κῶμες συγκεντρώνονται σὲ μικρὲς πολιτεῖες. Ἡ διαδικασία τῆς πρώτης ἀνάπτυξης μπάζει νέους τρόπους ζωῆς καὶ σχήματα, ἀκολουθώντας τὴν πορεία τῆς Νότιας Ἑλλάδας. Ἡ τοπικὴ ἀνθρώπινη κοινωνία, ἀποχτάει ἱστορικὴ πυκνότητᾶ, πού τὴ διαφοροποιεῖ σημαντικὰ ἀπ' τοὺς ἀσχημάτιστους ἀκόμα Ἰλλυριοὺς. Τὴ Βασιλεία τοῦ Πύρρου καὶ τῶν ἀπογόνων του, τὴ διαδέχεται ἡ ἠπειρώτικη συμπολιτεία, μὲ τὴ συνέλευση τοῦ λαοῦ καὶ τὸ συμβούλιο συνέδρων. Δημοκρατία τῆς ἐποχῆς, ποῦχε ἐπικεφαλῆς ἕναν ἢ τρεῖς ἐκλεγμένους στρατηγούς. Τοῦτα τὰ χρόνια οἱ Ἰλλυριοί, ξεμένουν ἀποκλεισμένοι, πέρα ἀπ' τὸν Ἑλλαδικὸ κύκλο, στὶς παλιές, πρωτόγονες φόρμες τῶν ποιμενοληστρικῶν ἔφιππων ὀρδῶν. Κι, ὅσο τὸ «ἄνοιγμα» ἀνάμεσα στοὺς δυὸ λαοὺς μεγαλώνει, τόσο ὁ Νότος γιὰ τοὺς ἡμιάγριους Ἰλλυριοὺς γίνεται πρόκληση καὶ μύθος τοῦ «Ἐλντοράντο». Πότε σὰν πεινασμένοι λύκοι караδοκοῦν νὰ μαζευτῆ ἡ παραγωγὴ κί' ὄρνια ἀδίστακτα νὰ ἐπιπέσουν. Πότε μετακινοῦνται εἰρηνικὰ, σὰ μετανάστες - ἀποικιστὲς τοῦ Νότου, μ' ὅλα τὰ «σέα καὶ τὰ μέα» γιὰ νὰ καλύψουν κενά, πού δημιουργοῦν οἱ χαλασμοί, οἱ θανατηφόρες ἐπιδημίες, οἱ δημογραφικὲς ἀλλαγές. Πότε περιπλανώμενοι ἐπαγγελματίες πολεμιστὲς «στρατιῶτες» προνοιάζονται, ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο ἄρχοντα, γιὰ «ῶρα ἀνάγκης» στὶς λεγόμενες Κα τ ο ὕ ν ε ς, δίπλα στὰ κάστρα ἢ γύρω ἀπ' τὶς ὠχυρωμένες πολιτεῖες. Καμμιά φορὰ καὶ μὲ «αὐτοκρατορικὰ Χρυσόβουλα»... Μιὰ διήθηση πού κρατάει αἰῶνες, καὶ πού τὶς πρῶτες, τὶς ἄμεσες συνέπειες, τὶς δέχεται ἡ ζώνη τούτῃ τῆς τριβῆς, τοῦ ἀκραίου Ἑλλαδικοῦ χώρου...

Ἀρμύνονται οἱ ἠπειρῶτες κι' οἱ Μακεδόνες ὅσο μποροῦν. Ἀλλὰ ποιά πρῶτ' ῶρα νὰ φυλαχτῆς ἀπὸ τὸν ἔφιππο κλέφτη, πού караδοκεῖ; Ὁ Φίλιππος κι' οἱ ἐπίγονοί του, ἀ-